

**Hallituksen esitys Eduskunnalle sisältävä tiedonannon
Kansainvälisen työkonferenssin 44. istuntokaudellaan vuonna
1960 hyväksymistä sopimuksesta ja suosituksista.**

Kansainvälinen työjärjestö (ILO) piti vuonna 1960 Genèvessä tavanmukaisen yleiskokouksen, 44. Kansainvälisen työkonferenssin, jossa Suomea edusti työjärjestön perussäännössä (As.kok. 505/1947) edellytetty hallituksen, työnantajain ja työntekijäin edustajien muodostama valtuuskunta. Konferenssi, jota on tarkemmin selostettu sosiaaliministeriön julkaiseman Sosiaalisen Aikakauskirjan N:o 7—8/1960, hyväksyi yhden sopimuksen ja kaksi suositusta. Sopimus koskee työntekijäin suojaamista ionisoivalta säteilyltä, ja toinen suosituksista käsittelee samaa asiaa. Toinen suositus koskee julkisten viranomaisten ja työmarkkinajärjestöjen välistä neuvonpitoa ja yhteistyötä elinkeinoaloittain ja kansallisella tasolla. Kansainvälisen työjärjestön perussäännön 19 artiklan 5 a kohdan mukaisesti on kysymyksessä oleva sopimus lähetetty kaikille järjestön jäsenvaltioille näiden ratifioitavaksi. Samoin on suositukset perussäännön mainitun artiklan 6 a kohdan mukaisesti lähetetty jäsenvaltioiden tutkittaviksi siinä tarkoituksessa, että niitä ryhdyttäisiin toteuttamaan kansallisella lainsäädännöllä tai muulla tavoin. Perussäännön saman artiklan 5 b ja 6 b kohtien mukaisesti saatetaan kysymyksessä olevat sopimus ja suositukset Eduskunnan käsiteltäviksi niiden johdosta mahdollisesti tarpeelliseksi katsottaviin toimenpiteisiin ryhtymiseksi. Sopimuksen ja suosituksen suomen kielelle käännettyt tekstit ovat tämän esityksen liitteinä (Liitteet A—C).

Sopimus (N:o 115), joka koskee työntekijäin suojaamista ionisoivalta säteilyltä.

Viime vuosina on radioaktiivisen säteilyn ja radioaktiivisten aineiden käyttäminen rauhanomaisiin tarkoituksiin jatkuvasti lisää-

tynyt. Paitsi lääketiedettä, joka jo kauan on käyttänyt röntgensäteilyä sairauksien toteamiseksi ja parantamiseksi, tällaisen säteilyn samoin kuin radioaktiivisten aineiden käyttö on laajentunut useille muille aloille. Lähinnä teollisuuden piirissä on tällöin erityisesti mainittava radioaktiivisten malmien kaivaminen, rikastaminen ja käsittely, radiometallurginen ja radiokemiallinen teollisuus, atomivoimalaitokset ja atomitutkimuslaitokset. Myös maataloudessa ja liikenteessä joudutaan tekemisiin radioaktiivisten aineiden kanssa.

Radioaktiivisen säteilyn ja radioaktiivisten aineiden lisääntyneestä käytöstä johtuu, että yhä useammat työntekijät sairaaloissa, laboratorioissa ja tehtaissa joutuvat tekemisiin radioaktiivisen säteilyn ja sen aiheuttamien haittavaikutusten kanssa. Sen vuoksi on työntekijäin suojaaminen tällaiselta säteilyltä tullut kaikissa maissa ajankohtaiseksi. Kansainvälisen työjärjestön hyväksymän sopimuksen tarkoituksena onkin määrittellä ne yleiset periaatteet, joiden mukaan työntekijäin tehokas suojaaminen ionisoivalta säteilyltä olisi järjestettävä. Sopimus koskee kaikkia toiminnanaloja, joilla työntekijä työnsä aikana joutuu alttiiksi tällaiselle säteilylle. Sopimuksen oli vuoden 1961 loppuun mennessä ratifioinut kolme valtiota, niiden joukossa Norja ja Ruotsi.

Sopimuksen 1 artiklan mukaan jokainen sopimuksen ratifioiva valtio sitoutuu panemaan sen täytäntöön lainsäädännöllä, käytännöllistä soveltamista koskevilla ohjeilla tai muulla sopivalla tavalla. Sopimuksen määräyksiä soveltaessaan on asianomaisen viranomaisen neuvoteltava työnantajain ja työntekijäin edustajien kanssa.

Sopimuksen johtavana periaatteena on, että sopimuksen ratifioivan valtion on uusimmat käytettävissä olevat tiedot huomioon ot-

taen ryhdyttävä kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin, jotta turvattaisiin työntekijäin tehokas suojaaminen ionisoivalta säteilyltä, ja että on koetettava kaikin tavoin rajoittaa mahdollisimman vähien työntekijäin joutuminen alttiiksi säteilylle.

Sopimuksen 6 artiklan määräysten mukaisesti on eri työntekijäryhmien osalta määrättävä säteilyn suurimmat sallitut annokset samoin kuin ne radioaktiivisten aineiden suurimmat sallitut määrät, jotka keho saa vastaanottaa. Mainitut annokset ja normit, joita jatkuvasti on tarkistettava alan viimeisimmän tietouden mukaisesti, on määrättävä erikseen kahdeksantoistavuotiaiden tai sitä vanhempien sekä kahdeksaatoista vuotta nuorempien henkilöiden osalta, jotka suoraanaisesti ovat säteilyn alaisessa työssä. Kuuttatoista vuotta nuorempaa työntekijää ei saada lainkaan pitää säteilyn alaisessa työssä. Näiden normien lisäksi on määrättävä sopivat annosnormit sellaisten työntekijöiden osalta, jotka eivät suoraanaisesti ole säteilyn alaisessa työssä, mutta oleskelevat tai kulkevat paikoissa, joissa he saattavat joutua alttiiksi säteilylle tai radioaktiivisille aineille.

Lainsäädännössä on säädettävä ilmoitusvelvollisuus sellaisista töistä, joissa työntekijät työssä aikana joutuvat alttiiksi säteilylle. Niin ikään on suoritettava työntekijöiden ja työpaikkojen asianmukaista tarkkailua, jotta voitaisiin mitata työntekijäin alttiinaolo säteilylle ja radioaktiivisille aineille ja siten todeta, noudatetaanko määrättyjä annosnormeja.

Sopimuksen mukaan on tarkoituksenmukaisia varoitusmerkkejä käytettävä ilmoittamaan säteilyn vaaraa. Lisäksi on työntekijöille ennen työhön ryhtymistä ja työn kesäessä annettava riittävät ohjeet heidän terveytensä suojelemista ja turvallisuutensa varmistamista tarkoittavista varotoimenpiteistä ja niiden syistä.

Lääkärintarkastuksista on sopimuksessa määräys, jonka mukaan kaikkien suoraanaisesti säteilyn alaisessa työssä olevien työntekijöiden on ennen työhön ryhtymistä tai pian sen jälkeen alistuttava asianmukaiseen lääkärintarkastukseen sekä myöhemmin sopivin väliajoin suoritettaviin lääkärintarkastuksiin. Ketään ei myöskään vastoin asian tuntevan lääkärin lausuntoa ole otettava työhön tai jatkuvasti pidettävä työssä, jonka

laadun vuoksi hän saattaa joutua alttiiksi säteilylle.

Sopimuksen mukaan on lainsäädännöllä, käytännöllistä soveltamista koskevilla ohjeilla tai muilla sopivilla tavoilla määriteltävä ne olosuhteet, joiden vallitessa säteilylle alttiina olemisen laadun tai voimakkuuden vuoksi on viipymättä ryhdyttävä erityisiin, sopimuksessa lueteltuihin toimenpiteisiin. Tällaisia toimenpiteitä ovat muun muassa työntekijän saattaminen lääkärintarkastukseen, ilmoituksen tekeminen asianomaiselle viranomaiselle samoin kuin työntekijän työolosuhteiden tutkiminen.

Sopimuksen ratifioiva valtio sitoutuu perustamaan asianmukaisia tarkastuselimiä, valvomaan sopimuksen määräysten soveltamista tai varmistumaan siitä, että asianmukaista tarkastusta suoritetaan.

Suomessa liittyy työ, jossa työntekijä saattaa joutua alttiiksi ionisoivalle säteilylle, huomattavalta osalta sairaaloiden tai muiden hoitolaitosten toimintaan. Teollisuudessa säteilynalaista työtä esiintyy muun muassa metalliteollisuudessa hitsaustöiden yhteydessä sekä paperiteollisuudessa. Ilmeistä on, että radioaktiivisen säteilyn ja radioaktiivisten aineiden käyttö meidänkin teollisuudessamme tulee jatkuvasti lisääntymään.

Tärkeimmät työntekijäin suojaamista ionisoivalta säteilyltä koskevat säännökset sisältyvät meillä 26 päivänä huhtikuuta 1957 annettuun säteilysuojauslakiin (174/57), 27 päivänä syyskuuta 1957 annettuun säteilysuojausasetukseen (328/57) sekä 15 päivänä maaliskuuta 1958 säteilysuojauksesta annettuun sisäasiainministeriön päätökseen (119/58). Säteilysuojaukseen liittyviä säännöksiä on tämän lisäksi 28 päivänä kesäkuuta 1958 annetussa työturvallisuuslaissa (299/58) ja valtioneuvoston 3 päivänä toukokuuta 1961 lääkärintarkastuksista työturvallisuuslain 44 §:ssä tarkoitetuissa töissä antamassa päätöksessä (232/61).

Säteilysuojauslain ja sen nojalla annettujen säännöksiä tarkoituksena ei ole suojata vain henkilöitä, jotka toimeensa joutuvat käsittelemään vaarallista säteilyä aiheuttavia aineita, vaan myös tällaisten aineiden lähistöllä työskenteleviä, sekä ulkopuolisiakin henkilöitä.

Säteilysuojauslain 1 §:n mukaan säteilyllä tarkoitetaan laissa röntgensäteilyä, joka saa-

daan aikaan käyttäen 5 000 voltia korkeampaa jännitettä, samoin kuin hiukkassäteilyä sekä luonnollisen ja keinotekoisien radioaktiivisen aineen aiheuttamaa säteilyä.

Asianmukaisen valvonnan aikaan saamiseksi on säteilysuojauslaissa säädetty, että vaarallista säteilyä aiheuttavien aineiden valmistus, käyttö, kuljetus, tuonti, vienti, hallussapito ja kauppa sekä säteilyä aiheuttavien koneiden ja laitteiden käyttö on sallittu vain erityisen turvallisuusluvan nojalla, jonka hakemuksesta myöntää lääkinnällisen toiminnan osalta lääkintöhallitus ja muissa tapauksissa kauppa- ja teollisuusministeriö. Näitä turvallisuuslupia oli vuoden 1962 toukokuuhun mennessä lääkintöhallitus myöntänyt 2 050 ja kauppa- ja teollisuusministeriö 130.

Säteilysuojauslain ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamisen valvonnan johto kuuluu lääkinnällisen toiminnan osalta sisäasiainministeriölle ja muissa tapauksissa kauppa- ja teollisuusministeriölle. Varsinaisen valvonta samoin kuin tutkimusten ja tarkastusten suorittaminen kuuluu lähinnä erityiselle tutkimuslaitokselle, jollaisena toimii säteilyfysiikan laitos. Tämän laitoksen tehtävänä on myös kehittää suojausmenetelmiä säteilyn vahingollisten vaikutusten ehkäisemiseksi. Säteilyn vahingollisten vaikutusten ehkäisemiseen liittyvien asioiden valmistavaa käsittelyä varten on lisäksi olemassa säteilysuojausasiain neuvottelukunta, jonka puheenjohtajan ja jäsenet valtioneuvosto määrää.

Valvonnan tehokkuutta silmällä pitäen säteilysuojauslaissa on säännöksiä muun muassa turvallisuuslupaan liitettävistä ehdoista ja ohjeista, turvallisuusluvan peruuttamisesta, valvontaviranomaisten erityisistä toimivaltuuksista tarkastusten ja tutkimusten suorittamiseksi, tietojen antamisvelvollisuudesta samoin kuin poliisiviranomaisten annettavasta virka-avusta.

Säteilysuojausasetuksessa on tarkempia säännöksiä muun muassa säteilysuojausasiain neuvottelukunnan ja säteilyfysiikan laitoksen tehtävistä, säteilyä aikaansaavan laitoksen tai laitteen johtajasta ja hoitajasta, turvallisuusluvan hakemisesta samoin kuin tällaisen luvan saaneen velvollisuuksista. Edelleen on asetuksessa säännöksiä muun muassa lääkärintarkastusten suorittamisesta sekä me-

nettelystä silloin, kun säteilysuojauksesta annettuja määräyksiä ei ole noudatettu. Erittymisen tärkeänä on kysymyksessä olevan kansainvälisen sopimuksen kannalta pidettävä asetuksen 7 §:ää, jonka mukaan turvallisuusluvan saanut on velvollinen sen lisäksi, mitä säteilysuojauslain ja sen nojalla annettujen määräysten mukaan on voimassa, ottamaan huomioon, mitä työn laatuun ja muihin olosuhteisiin katsoen kohtuudella voidaan pitää tarpeellisena säteilyn vahingollisten vaikutusten ehkäisemiseksi.

Säteilysuojausasetuksen mukaan on turvallisuusluvan hakijan hakemuksessaan ilmoitettava muun muassa, miten säteilysuojaus on tarkoitettu järjestettäväksi. Röntgen- ja hiukkassäteilylaitetta ei saada ottaa käytäntöön, eikä toimintaa, jossa käytetään radioaktiivisia aineita, aloittaa ennen säteilyfysiikan laitoksen toimittamaa katsastusta.

Sisäasiainministeriön päätöksessä säteilysuojauksesta on määrätty suurimmat sallitut annosnormit erikseen säännöllisesti säteilyalaisena työskentelevien henkilöiden ja erikseen tilapäisesti säteilyalaisena työskentelevien henkilöiden osalta. Tämän lisäksi päätöksessä on yksityiskohtaisia määräyksiä röntgen- ja hiukkassäteilylaitteista, radioaktiivisista aineista, työskentelystä ja terveystarkkailusta. Päätöksen mukaan henkilökunnan työskentelyturvallisuudesta vastaavat laitoksen johtaja tai laitteen hoitaja. Näiden tulee muun muassa opettaa henkilökunta turvalliseen työskentelyyn ja panna näkyviin tarpeelliset säteilysuojausohjeet. Lopuksi päätöksessä on vahvistettu erityinen radioaktiivisen säteilyn varoitusmerkki ja määrätty ne kohteet, joissa tällaista merkkiä on käytettävä.

Työturvallisuuslain 15 §:n mukaan on työssä, jossa työntekijä työn laadun vuoksi joutuu olemaan alttiina vaaralliselle säteilylle, työntekijän suojeleminen tästä aiheutuvista haitoista järjestettävä tehokkaalla tavalla. Lääkärintarkastuksista on lain 44 §:ssä säädetty, että milloin työn katsotaan aiheuttavan erityistä sairastumisen vaaraa, valtioneuvosto voi määrätä, että työnantajan on kustannuksellaan toimituttava työntekijäin lääkärintarkastus määrättyssä ajassa ajassa työhön ottamisen jälkeen ja että tämä tarkastus on uusittava määräjain syösuhteen kestäessä tai ammattien tarkastajan niin määrätessä. Jos lääkärin-

tarkastuksessa osoittautuu, että työntekijällä erityisen herkkyyden, rakenteellisen heikkouden tai muun henkilökohtaisen syyn takia on ilmeinen alttius saada edellä mainitusta työstä vaaraa terveydelleen, ei häntä saa käyttää sellaiseen työhön.

Edellä mainitun työturvallisuuslain kohdan nojalla on valtioneuvosto 3 päivänä tammikuuta 1961 antanut päätöksen siinä tarkoitetuista lääkärintarkastuksista. Päätöksen mukaan on alkutarkastus suoritettava viimeistään yhden kuukauden kuluessa siitä, kun työntekijä on aloittanut työn. Milloin on kysymys työstä röntgen- tai radioaktiivisen säteilyn alaisena teknillisissä, lääketieteellisissä ja muissa laitoksissa, tarkastukset on, säteilysuojauslain ja sen nojalla annettujen määräysten mukaisesti, suoritettava ennen työhönottoa ja sen jälkeen kahdesti vuodessa.

Verrattaessa sopimuksen määräyksiä edellä selostettuun säteilysuojauksella koskevaan lainsäädäntöömme, voidaan todeta, että lainsäädäntöemme pääasiassa vastaa sopimuksen periaatteita. Sopimuksen ratifioidun mahdollisuuksia harkittaessa on kuitenkin kiinnitettävä huomiota seuraaviin seikkoihin.

Sopimuksen 1 artiklan mukaan asianomaisen viranomaisen on sopimuksen määräyksiä soveltaessaan neuvoteltava työnantajain ja työntekijäin edustajien kanssa. Ruotsissa tätä määrystä on tulkittu siten, että tällaisen neuvottelun olisi tapahduttava vain silloin, kun ratkaistaan yleisiä ja periaatteellisia kysymyksiä, jotka suoranaisesti koskevat työnantajan ja työntekijän välistä suhdetta. Sopimus lieneekin tulkittavissa näin, eikä esimerkiksi siten, että viranomaisen olisi jokaista turvallisuuslupa-anomusta käsitellessään neuvoteltava työntekijäin edustajien kanssa, jollainen tulkinta tekisi sopimuksen soveltamisen käytännössä vaikeaksi.

Sopimuksen 7 artiklassa on kielletty kuuttatoista vuotta nuoremman työntekijän pitäminen säteilyn alaisessa työssä. Laki lasten ja nuorten käyttämisestä ammattityöhön (260/29) kieltää neljäätoista vuotta nuoremman lapsen pitämisen sanotun lain alaisessa työssä. Sen lisäksi laissa on säädetty, että lasta ja nuorta henkilöä ei saa käyttää sellaiseen työhön, joka liikarasituksen tahi terveys- tai tapaturmavaaran vuoksi saattaa vahingoittaa hänen terveyttään tai ehkäistä

hänen ruumiinkehitystään, ja että lapselle ja nuorelle henkilölle vaaralliset työt on valtioneuvoston tarkemmin määrättävä. Mainitun lain nojalla ei tällaista valtioneuvoston päätöstä ole annettu, eikä lain soveltamisala peittäisikään kaikkia niitä työaloja, joilla säteilynalainen työ saattaisi tulla kysymykseen. Vaikka röntgenteknillisten apulaisten kursseille hyväksyttävien alin ikäraja on 19 vuotta ja vaikka käytännössä ilmeisesti ei yleensä tulisi esiintymään tapauksia, joissa kuuttatoista vuotta nuorempi henkilö joutuisi työskentelemään säteilyn alaisena, sopimuksen ratifiointi edellyttäneen kuitenkin ikärajaa koskevan säännöksen ottamista asianomaiseen lainsäädäntöön, lähinnä säteilysuojauslakiin. Säteilysuojausasiain neuvottelukunnan mielestä olisi ikärajaksi tällöin määrättävä 18 vuotta, jota nuorempia siis kielletäisiin ottamasta säteilyvaaralliseen työhön. Jos ikärajaksi asetetaan 18 vuotta, ei olisi tarpeen määrätä annosnormeja erikseen kahdeksatoista vuotta nuorempia henkilöitä varten, joita normeja säteilysuojauslainsäädännössämme ei nyt ole, mutta joita sopimus edellyttää.

Sopimuksen soveltaminen edellyttää paitsi sen mukaista lainsäädäntöä myös säteilysuojauksen ja sen valvonnan järjestämistä käytännössä riittävän tehokkaaksi ja sopimuksen määräyksiä vastaavaksi. Säteilysuojausasiain neuvottelukunta on sopimuksesta antamassaan lausunnossa todennut, että vaikka periaatteellista ristiriitaa ei olekaan sopimuksen sekä voimassa olevan lainsäädäntömmän välillä, ei tarkkailu- ja valvontatoimintaa ole vielä saatu lainsäädäntöömme vastaavaksi. Ennen kaikkea säteilyfysiikan laitos vaatisi edelleen kehittämistä, jotta se voisi suoriutua sille uskottuista moninaisista tehtävistä. Niinpä mainitun laitoksen ilmoituksen mukaan esimerkiksi sellaista tarkkailua, jota sopimuksen 11 artikla edellyttäisi, ei työvoiman puutteen vuoksi ole voitu tähän mennessä lainkaan suorittaa.

Niin kuin edellä on todettu, sopimuksen ratifioidun edellytyksenä on asianomaisen lainsäädännön, lähinnä säteilysuojauslain muuttaminen siten, että siihen sisällytetään edellä mainittu säteilyn alaisessa työssä pitämisen alinta ikärajaa koskeva säännös. Hallituksen tarkoituksena onkin myöhemmin antaa tästä esitys Eduskunnalle. Tämän vuoksi ja kun mahdollisuudet tarkkailu- ja valvon-

tatoiminnan kehittämiseksi käytännössä lainsäädäntöämme ja sopimusta vastaavaksi vielä vaativat selvittelyä, Hallitus katsoo, että sopimusta ei tässä vaiheessa olisi ratifioitava.

Suositus (N:o 114), joka koskee työntekijäin suojaamista ionisoivalta säteilystä.

Hyväksytty suositus täydentää toisaalta säteilysuojaussopimusta, toisaalta suosittelee toimenpiteitä, joita ei nimenomaan ole mainittu sopimuksessa. Suosituksessa on kahdeksan osaa, jotka käsittelevät muun muassa suurimpia sallittuja annosnormeja, suojausmenetelmiä, säteilyn tarkkailua, lääkärin-tarkastuksia, valvontaa ja ilmoitusvelvollisuutta sekä työnantajien ja työntekijöiden yhteistyötä.

Säteilysuojaussopimusta täydentävistä määräyksistä on mainittava muun muassa se, että säteilysuojaussopimuksen 3 artiklan 2 momentin täytäntöönpanemiseksi eli ryhdyttäessä toimenpiteisiin tehokkaan suojauksen järjestämiseksi on asianmukaisesti otettava huomioon Kansainvälisen säteilysuojauskomitean (ICRP) antamat suositukset samoin kuin muiden asianomaisten järjestöjen hyväksymät normit. Sopimuksessa tarkoitettujen annosnormien on niin ikään määrättävä ottaen huomioon mainitun komitean suosittelemat arvot, joita Suomessa noudatetaan. Suositus edellyttää myös ryhdyttäväksi asianmukaisiin toimenpiteisiin yleisen ja henkilökohtaisen suojauksen järjestämiseksi sen varmistamiseksi, ettei ylitetä säteilysuojaussopimuksessa tarkoitettuja suurimpia sallittuja annosnormeja tai pitoisuuksia. Säteilysuojaussopimuksen mukaisesti tarkkailua suorittaville henkilöille olisi varattava asianmukaiset varusteet ja apuvälineet työnsä suorittamiseksi. Sopimuksessa määrätty lääkärintarkastukset olisi asianomaisten pätevyyden omaavan lääkärin suoritettava. Sopimuksen 13 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa eli silloin, kun säteilylle alttiina olemisen laadun tai asteen vuoksi on ryhdyttävä erityisiin toimenpiteisiin, olisi suoritettava kaikki tarpeelliset erityiset lääkärintarkastukset.

Säteilysuojaussopimuksessa mainitsemattomia toimenpiteitä ovat muun muassa suosituksessa edellytetyt toimenpiteet sen estämiseksi, etteivät synnytysikäiset naiset joutuisi

alttiiksi voimakkaan säteilyn vaaralle. Edelleen suosituksessa on määrätty, että mikäli lääkärinlausunnosta ilmenee, ettei työntekijän joutuminen säännöllisessä työssään alttiiksi ionisoivalle säteilylle ole suotavaa, olisi ryhdyttävä kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin muun sopivan työn järjestämiseksi hänelle. Lopuksi suosituksessa edellytetään, että työnantajat ja työntekijät kaikin tavoin pyrkivät mahdollisimman läheiseen yhteistyöhön säteilysuojastoimenpiteiden toteuttamiseksi.

Kysymyksessä oleva suositus vastaa pääasiassa niitä periaatteita, jotka ovat olleet säteilysuojauslain ja sen nojalla annettujen säännösten perustana. Eräissä yksityiskohdissa säteilysuojaussäännöstömme ja käytännöttemme kuitenkin vaatinevat muutoksia vastatakseen täysin suosituksen määräyksiä. Niinpä suosituksen 14 kohdassa on kielletty radioaktiivisen aineen luovuttaminen toiselle työnantajalle tai yritykselle tekemättä siitä ilmoitusta asianomaisten viranomaisen määräysten mukaisesti. Säteilysuojausasetuksen 22 §:n mukaan radioaktiivisia aineita saadaan tosin luovuttaa vain sille, jolla on turvallisuuslupa, mutta erityistä säännöstä luovutuksesta ilmoittamisesta ei asetuksessa ole. Turvallisuusluvassa voidaan kuitenkin sen saajalle asettaa tällainen velvollisuus. Meillä ei myöskään ole suosituksen 16 kohdassa edellytetyjä erityisiä määräyksiä sen estämiseksi, että synnytysikäiset naiset joutuisivat alttiiksi säteilyvaaralle, mutta sen sijaan sisäasiainministeriön säteilysuojauksesta antaman päätöksen 1 §:ssä sukurauhaset on katsottu säteilyherkiksi elimiksi ja annosnormit ovat sen mukaiset. Mitä tulee suosituksen 20 kohtaan, meillä ei tällä alalla ole erityistä pätevyystutkintoa, mutta lääkärin koulutukseen sisältyy nykyisin pakollinen radiologian kurssi, joten suosituksen tämä kohta voitaneen katsoa toteutetuksi.

Niin kuin edellä on todettu, säteilysuojauslainsäädäntömme vastaa pääasiassa suosituksen määräyksiä. Eroavuudet lainsäädännön ja suosituksen välillä ovat vähäisiä ja voitaneen suurimmaksi osaksi poistaa turvallisuuslupiin liitettävien määräyksin. Mitä tulee tarkkailu- ja valvontatoiminnan kehittämiseen käytännössä lainsäädäntöä ja suositusta vastaavaksi, tässä suhteessa esiintyvät puutteet, joista säteilysuojausasiain neuvottelukunta on huomauttanut, voitaneen vähi-

tellen poistaa sitä mukaa kun tarkoitukseen on osoitettavissa varoja. Tämän vuoksi Hallitus katsoo, ettei suositus tässä vaiheessa antaisi aihetta toimenpiteisiin.

Suositus (N:o 113), joka koskee julkisten viranomaisten ja työmarkkinajärjestöjen välistä neuvonpitoa ja yhteistyötä elinkeinoaloittain ja kansallisella tasolla.

Kysymyksessä oleva suositus edellyttää ryhdyttäväksi kansallisten olosuhteiden mukaisiin toimenpiteisiin tehokkaan neuvonpidon ja yhteistyön edistämiseksi toisaalta julkisten viranomaisten ja työmarkkinajärjestöjen, toisaalta näiden järjestöjen kesken elinkeinoaloittain ja kansallisella tasolla suosituksessa tarkemmin määriteltäviä tavoitteita silmällä pitäen. Tällaisiin toimenpiteisiin on ryhdyttävä ilman minkäänlaista järjestöihin kohdistuvaa tai niiden kesken tapahtuvaa syrjintää. Neuvonpito ja yhteistyö eivät saa rajoittaa yhdistymisvapautta eikä työmarkkinajärjestöjen oikeuksia.

Suosituksessa edellytettyä neuvonpitoa ja yhteistyötä on järjestettävä tai edistettävä joko työnantajain ja työntekijäin järjestöjen vapaaehtoisin toimenpitein, julkisten viranomaisten aloitteesta, lainsäädännöllä tai käyttämällä samanaikaisesti useampia näistä menettelytavoista.

Yhteistyön yleisenä tarkoituksena tulee suosituksen mukaan ensi sijassa olla keskinäisen ymmärtämyksen ja hyvien suhteiden edistäminen toisaalta julkisten viranomaisten ja työmarkkinajärjestöjen, toisaalta näiden järjestöjen kesken silmälläpitäen koko talouselämän tai sen yksityisten alojen kehittämistä, työolojen parantamista ja elintason kohottamista. Tämän yleisen tarkoituksen ohella yhteistyöllä on erityisesti pyrittävä yhteisesti tutkimaan sekä työnantajain että työntekijäin järjestöjä koskevia asioita sitä silmällä pitäen, että niin laajassa mitassa kuin mahdollista päästäisiin sovintoratkaisuihin. Niin ikään olisi saatava varmuus siitä, että julkiset viranomaiset sopivaksi katsotulla tavalla pyytävät työmarkkinajärjestöjen käsityksiä, neuvoja ja apua muun muassa valmisteltaessa ja täytäntönpantaessa järjestöjen etuja koskevaa lainsäädäntöä, perustettaessa ja pidettäessä toiminnassa sellaisia kansallisia laitoksia, joi-

den tehtävänä on esimerkiksi huolehtia työllisyyden järjestelystä, ammattikoulutuksesta, työntekijäin suojelusta, työterveydestä ja -turvallisuudesta, tuottavuudesta, sosiaaliturvasta ja sosiaalihuollosta. Tällaista työmarkkinajärjestöjen kuulemista edellytetään myös laadittaessa ja täytäntönpantaessa taloudellista ja sosiaalista kehittämistä koskevia suunnitelmia.

Julkisten viranomaisten ja työmarkkinajärjestöjen välinen yhteistyö ja neuvonpito tapahtuu Suomessa varsin monissa eri muodoissa ja monella eri tavalla. Yhteistyön muodoista on erityisesti mainittava valtion komiteat, jotka käsittelevät mitä erilaatuisimpia valmisteluvaiheessa olevia taloudellisia ja sosiaalisia asioita ja joihin jäseniä valittaessa säännönmukaisesti pyritään hallituksen omien edustajien lisäksi saamaan sekä työnantajien että työntekijöiden edustajia. Komiteoiden lisäksi on useiden ministeriöiden apuna pysyviä lautakuntia tai neuvottelukuntia, joissa kummatkin työmarkkinaosapuolet ovat edustettuina. Tämän lisäksi on olemassa muitakin pysyviä neuvotteluelimiä, jotka käsittelevät tiettyjä erityiskysymyksiä ja joiden jäseninä niin ikään on työmarkkinajärjestöjen edustajia. Esimerkkinä tällaisesta pysyvästä elimestä, joka käsittelee suosituksessa mainittuja asioita, on kauppa- ja teollisuusministeriön apuna toimiva ammattikasvatusneuvosto, jonka jäseniä on siitä annetun asetuksen (1046/42) mukaan valittu eri työmarkkinajärjestöjen edustajista.

Edellä mainitun yhteistyön lisäksi eduskunnan valiokunnat samoin kuin ministeriöt kuulevat järjestöjen edustajia yleensä kaikissa sellaisissa asioissa, jotka koskevat niiden toimialoja. Yleinen käytäntö on myös, että työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen mielipidettä kysytään ja heiltä pyydetään lausuntoja tärkeistä valmistelunalaisista kysymyksistä, lakiehdotuksista ja suunnitelmista.

Työehtosopimuksista aiheutuvia tulkintaja muita oikeusriitoja varten on 7 päivänä kesäkuuta 1946 annetulla lailla (437/46) perustettu työtuomioistuin, jossa paitsi puolueettomia jäseniä on myös työmarkkinajärjestöjä edustavia jäseniä. Työntekijäin suojelua koskevien lakien soveltamisessa esiintyvien kysymysten käsittelyä varten on 2 päivänä elokuuta 1946 annetulla lailla (608/46)

perustettu erityinen sosiaaliministeriön alainen elin, työneuvosto, jossa niin ikään sekä työnantaja- että työntekijäpuoli ovat edustettuina. Työneuvosto voi myös tehdä tarpeelliseksi katsomiaan esityksiä työntekijäin suojelua koskevan lainsäädännön kehittämiseksi.

Mitä tulee työmarkkinajärjestöjen keskinäiseen yhteistyöhön, tällaista yhteistoimintaa on ollut laajassa mitassa varsinkin vuodesta 1940 alkaen, jolloin Suomen Työnantajain Keskusliiton ja Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton välillä solmittiin yleissopimus, jossa nämä järjestöt todeten vapaan ja järjestetyn yhteistoiminnan merkityksen yhteiskunnassa sopivat tulewansa luottamuksellisesti neuvottelemaan kaikista niiden toimialalla ilmenevistä kysymyksistä näiden ratkaisemiseksi mikäli mahdollista yhteisymmärryksessä. Sittenmin on työmarkkinajärjestöjen keskusliittojen välillä

solmittu yleissopimuksia nimenomaan niistä yleisistä periaatteista ja menettelytavoista, joita työehtosopimuksia solmittaessa ja niihin pääsemiseksi olisi käytettävä.

Paitsi työehtosopimusasioista ja tilapäisesti muistakin tärkeimmistä taloudellisista ja sosiaalisista kysymyksistä työnantajat ja työntekijät neuvottelevat säännöllisesti myös 30 päivänä joulukuuta 1949 annetulla lailla (843/49) perustetuissa pysyvissä tuotantokomiteoissa. Näiden lakisääteisten elinten lisäksi on mainittava työturvallisuustoimikunnat, joita työnantaja- ja työntekijäpuoli ovat yhteistoiminnassa vapaaehtoisesti perustaneet työpaikoille.

Kun suosituksessa esitetyt periaatteet pääasiassa vastaavat sitä järjestelmää, jonka pohjalta kysymyksessä olevaa yhteistyötä on meillä kehitetty, Hallitus katsoo, ettei suositus antaisi aihetta toimenpiteisiin.

Helsingissä 25 päivänä toukokuuta 1962.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN.

Sosiaaliministeri Olavi Saarinen.

Sopimus (N:o 115), joka koskee työntekijäin suojaamista ionisoivalta säteilyltä.

Kansainvälisen työjärjestön yleinen konferenssi,

aloitettuaan Kansainvälisen työtoimiston hallintoneuvoston kokoonkutsutun Genèvessä 1 päivänä kesäkuuta 1960 neljänneksenennenneljänneksen istuntokautensa ja

päätettyään hyväksyä eräitä työntekijäin suojaamista ionisoivalta säteilyltä koskevia ehdotuksia, mikä asia on istuntokauden työjärjestyksen neljäntenä kohtana, sekä

päätettyään, että nämä ehdotukset laaditaan kansainvälisen sopimuksen muotoon,

hyväksyy tänä 22 päivänä kesäkuuta 1960 seuraavan sopimuksen, jonka nimenä on „Säteilysuojasopimus, 1960”:

I osa. Yleisiä määräyksiä

1 artikla

Jokainen tämän sopimuksen ratifioiva Kansainvälisen työjärjestön jäsenvaltio sitoutuu panemaan sen täytäntöön lainsäädännöllä, käytännöllistä soveltamista koskevilla ohjeilla tai muulla sopivalla tavalla. Sopimuksen määräyksiä soveltaessaan asianomaisen viranomaisen on kuultava työnantajain ja työntekijäin edustajia.

2 artikla

1. Tämä sopimus koskee kaikkia toimintanaloja, joilla työntekijä työnsä aikana joutuu alttiiksi ionisoivalle säteilylle.

2. Tämä sopimus ei koske sellaisia suljettuihin tai avoimiin säilytettyjä radioaktiivisia aineita eikä sellaisia ionisoivaa säteilyä synnyttäviä laitteita, jotka niistä mahdollisesti saatavien säteilyannosten vähäisyyden

vuoksi on jonkin 1 artiklassa mainitun täytäntöönpanotavan nojalla jätetty sopimuksen määräysten ulkopuolelle.

3 artikla

1. Uusimmat käytettävissä olevat tiedot huomioon ottaen on ryhdyttävä kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin, jotta turvataisiin työntekijäin tehokas suojaaminen ionisoivalta säteilyltä, mikäli koskee heidän terveyttään ja turvallisuuttaan.

2. Tässä tarkoituksessa on annettava tarvittavat määräykset ja ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin sekä huolehdittava siitä, että on saatavissa tehokkaan suojauksen järjestämiseksi tarpeellisia tietoja.

3. Tehokkaan suojauksen varmistamiseksi:

a) tulee niiden toimenpiteiden, joihin asianomainen jäsenvaltio sopimuksen ratifioituaan ryhtyy työntekijäin suojaamiseksi ionisoivalta säteilyltä, olla sopimuksen määräysten mukaiset;

b) on asianomaisen jäsenvaltion niin pian kuin mahdollista muutettava sopimuksen määräyksiä vastaaviksi ne toimenpiteet, joihin se on ryhtynyt ennen sopimuksen ratifioimista ja edistettävä myös muiden, ratifioinnin aikaan sovellettavien toimenpiteiden muuttamista mainitulla tavalla;

c) on asianomaisen jäsenvaltion annettava sopimuksen ratifioidessaan Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajalle ilmoitus siitä, millä tavalla ja mihin työntekijäryhmiin sopimuksen määräyksiä sovelletaan, sekä sopimuksen soveltamista koskeissa selostuksissaan annettava tietoja siitä, kuinka soveltaminen on edistynyt;

d) on Kansainvälisen työtoimiston hallintoneuvoston kolmen vuoden kuluttua siitä, kun sopimus ensiksi tuli voimaan, annettava yleiselle konferenssille erityinen selostus tä-

män momentin b kohdan soveltamisesta ja esitettävä siinä sopiviksi katsomansa ehdotukset asian vaatimiksi lisätoimenpiteiksi.

II osa. Suojaustoimenpiteet

4 artikla

Edellä 2 artiklassa mainittu toiminta on siten järjestettävä ja suoritettava, että sopimuksen tässä osassa tarkoitettu suojaus aikaansaadaan.

5 artikla

On kaikin tavoin koetettava rajoittaa työntekijöiden joutuminen alttiiksi ionisoivalle säteilylle niin vähiin kuin se käytännössä on mahdollista, ja on kaikkien asianosaisten vällettävä tarpeetonta säteilyn alaiseksi joutumista.

6 artikla

1. Kehon ulko- tai sisäpuolella olevista säteilynlähteistä saadun ionisoivan säteilyn suurimmat sallitut annokset samoin kuin ne radioaktiivisten aineiden suurimmat sallitut määrät, jotka keho saa vastaanottaen, on määrättävä eri työntekijäryhmien osalta tämän sopimuksen I osan mukaisesti.

2. Suurimpia sallittuja annoksia ja määriä on jatkuvasti tarkistettava alan viimeisimmän tietouden mukaisesti.

7 artikla

1. On 6 artiklan mukaisesti määrättävä sopivat annosnormit työntekijöiden osalta, jotka suoranaisesti ovat säteilyn alaisessa työssä ja ovat

a) kahdeksantoistavuotiaita tai sitä vanhempia;

b) kahdeksatoista vuotta nuorempia.

2. Kuuttatoista vuotta nuorempaa työntekijää alkoon pidettävä ionisoivan säteilyn alaisessa työssä.

8 artikla

On 6 artiklan mukaisesti määrättävä sopivat annosnormit työntekijöiden osalta, jotka eivät suoranaisesti ole säteilyn alaisessa työssä, mutta jotka oleskelevat tai kulkevat paikoissa, joissa he saattavat joutua alttiiksi ionisoivalle säteilylle tai radioaktiivisille aineille.

9 artikla

1. On käytettävä tarkoituksenmukaisia varoituserkkejä ilmoittamaan ionisoivan säteilyn aiheuttamaa vaaraa. Työntekijöille on annettava kaikki tässä yhteydessä tarpeelliset tiedot.

2. Työntekijöille, jotka suoranaisesti ovat säteilyn alaisessa työssä, on ennen työhön ryhtymistä ja työn kestäessä annettava riittävät ohjeet heidän terveytensä suojelemista ja turvallisuutensa varmistamista tarkoittavista varotoimenpiteistä ja niiden syistä.

10 artikla

Lainsäädännössä on siinä määrättyllä tavalla säädettävä ilmoitusvelvollisuus sellaisista töistä, joissa työntekijät työnsä aikana joutuvat alttiiksi ionisoivalle säteilylle.

11 artikla

On suoritettava työntekijöiden ja työpaikkojen asianmukaista tarkkailua, jotta voitaisiin mitata työntekijöiden alttiinaolo ionisoivalle säteilylle ja radioaktiivisille aineille ja siten todeta, noudatetaanko määrättyjä annosnormeja.

12 artikla

Kaikkien suoranaisesti säteilyn alaisessa työssä olevien työntekijöiden on ennen tällaiseen työhön ryhtymistä tai pian sen jälkeen alistuttava asianmukaiseen lääkärintarkastukseen sekä myöhemmin sopivin väliajoin suoritettaviin lääkärintarkastuksiin.

13 artikla

Jollakin 1 artiklassa mainitulla sopimuksen täytäntöönpanotavalla on määriteltävä ne olosuhteet, joiden vallitessa ionisoivalle säteilylle alttiina olemisen laadun tai asteen tai niiden molempien vuoksi on viipymättä ryhdyttävä seuraaviin toimenpiteisiin:

a) työntekijälle on suoritettava asianmukainen lääkärintarkastus;

b) työnantajan on tehtävä ilmoitus asianomaiselle viranomaiselle tämän antamien määräysten mukaisesti;

c) säteilysuojaukseen perehtyneiden henkilöiden on tutkittava työntekijän työolosuhteet;

d) työnantajan on ryhdyttävä toimenpiteisiin teknillisten tutkimusten ja lääketieteellisten lausuntojen edellyttämien parannuksien aikaansaamiseksi.

14 artikla

Älköön ketään vastoin asiantuntevan lääkärin lausuntoa otettako työhön tai jatkuvasti pidettävä työssä, jonka laadun vuoksi hän saattaa joutua alttiiksi ionisoivalle säteilylle.

15 artikla

Jokainen tämän sopimuksen ratifioiva jäsenvaltio sitoutuu perustamaan asianmukaisia tarkastuselimä, valvomaan sopimuksen määräysten soveltamista tai varmistumaa siitä, että asianmukaista tarkastusta suoritetaan.

III osa. Loppumääräyksiä

16 artikla

Tämän sopimuksen viralliset ratifioinnit on lähetettävä Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajalle rekisteröitäviksi.

17 artikla

1. Tämä sopimus sitoo vain niitä Kansainvälisen työjärjestön jäsenvaltioita, joiden ratifioinnit pääjohtaja on rekisteröinyt.

2. Tämä sopimus tulee voimaan 12 kuukauden kuluttua siitä päivästä, jolloin pääjohtaja on rekisteröinyt kahden jäsenvaltion ratifioinnit.

3. Sen jälkeen tämä sopimus tulee voimaan kunkin jäsenvaltion osalta 12 kuukauden kuluttua siitä päivästä, jolloin sen ratifiointi on rekisteröity.

18 artikla

Tämän sopimuksen ratifioinut jäsenvaltio voi viiden vuoden kuluttua siitä päivästä, jolloin sopimus ensiksi tuli voimaan, sanoa sen irti kirjelmällä, joka lähetetään Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajan rekisteröitäväksi. Irtisanominen ei tule voimaan ennen kuin vuoden kuluttua sen rekisteröimisestä.

2. Tämän sopimuksen ratifioinut jäsenvaltio, joka ei vuoden kuluessa edellisessä momentissa mainitun viiden vuoden määräajan päättymisestä käytä tässä artiklassa määrättyä irtisanomisoikeutta, on sidottu sopimukseen uudeksi viisivuotiskaudeksi ja voi sen jälkeen tässä artiklassa määrättyin ehdoin sanoa irti sopimuksen kunkin viisivuotiskauden päätyttyä.

19 artikla

1. Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajan on annettava Kansainvälisen työjärjestön jäsenvaltioille tieto kaikista järjestön jäsenvaltioiden hänelle ilmoittamista ratifioinneista ja irtisanomisista.

2. Ilmoittaessaan järjestön jäsenvaltioille toisen hänelle ilmoitetun ratifioinnin rekisteröimisestä pääjohtajan on kiinnitettävä jäsenvaltioiden huomio sopimuksen voimaantulopäivään.

20 artikla

Kansainvälisen työtoimiston pääjohtajan on annettava kaikista edellisten artiklojen mukaisesti rekisteröimistään ratifioinneista ja irtisanomisista Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille täydelliset tiedot Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 102 artiklan mukaista rekisteröintiä varten.

21 artikla

Kansainvälisen työtoimiston hallintoneuvoston on, milloin se katsoo tarpeelliseksi, annettava yleiselle konferenssille tämän sopimuksen soveltamista koskeva selostus sekä tutkittava, onko aihetta ottaa konferenssin työjärjestykseen kysymys sopimuksen täydellisestä tai osittaisesta muuttamisesta.

22 artikla

1. Mikäli konferenssi hyväksyy uuden sopimuksen, joka kokonaan tai osittain muuttaa tämän sopimuksen, eikä uusi sopimus määrää toisin, niin

a) kun jäsenvaltio ratifioi uuden muutetun sopimuksen aiheutuu tästä välittömästi ipso jure tämän sopimuksen irtisanominen 18 artiklan määräyksistä riippumatta, kun uusi muutettu sopimus tulee voimaan;

b) sen jälkeen kun uusi muutettu sopimus on tullut voimaan, eivät jäsenvaltiot enää voi ratifioida tätä sopimusta.

2. Tämä sopimus jää kuitenkin nykyisen muotoisena ja sisältöisenä voimaan niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka ovat sen ratifioineet, mutta eivät ole ratifioineet muutettua sopimusta.

23 artikla

Tämän sopimuksen englannin- ja ranskan-kieliset tekstit ovat kumpikin yhtä todistusvoimaiset.

Suositus (N:o 114), joka koskee työntekijäin suojaamista ionisoivalta säteilyltä.

Kansainvälisen työjärjestön yleinen konferenssi,

aloitettuaan Kansainvälisen työtoimiston hallintoneuvoston kokoonkutsutun Genèvessä 1 päivänä kesäkuuta 1960 neljänneksen neljänneksen istuntokautensa ja

päätettyään hyväksyä eräitä työntekijäin suojaamista ionisoivalta säteilyltä koskevia ehdotuksia, mikä asia on istuntokauden työjärjestyksen neljäntenä kohtana, sekä

päätettyään, että nämä ehdotukset laaditaan suosituksen muotoon täydentämään vuoden 1960 säteilysuojussopimusta,

hyväksyy tänä 22 päivänä kesäkuuta 1960 seuraavan suosituksen, jonka nimenä on „Säteilysuojussuositus, 1960”:

I. Yleisiä määräyksiä

1. Tämä suositus on pantava täytäntöön lainsäädännöllä, käytännöllistä soveltamista koskevilla ohjeilla tai muulla sopivalla tavalla. Suositusta sovellettaessa asianomaisten viranomaisen on neuvoteltava työnantajain ja työntekijäin edustajien kanssa.

2. 1) Tämä suositus koskee kaikkia toiminnanaloja, joilla työntekijä työnsä aikana joutuu alttiiksi ionisoivalle säteilylle.

2) Tämä suositus ei koske sellaisia suljettuna tai avoimena säilytettäviä radioaktiivisia aineita eikä sellaisia ionisoivaa säteilyä synnyttäviä laitteita, jotka niistä mahdollisesti saatavien säteilyannosten vähäisyyden vuoksi on jonkin 1 momentissa mainitun täytäntöönpanotavan nojalla jätetty suosituksen määräysten ulkopuolelle.

3. Vuoden 1960 säteilysuojussopimuksen 3 artiklan 2 momentin täytäntöönpanemiseksi on jokaisen jäsenvaltion asianmukaisesti otettava huomioon Kansainvälisen säteilysuojuskomitean aika ajoin antamat suositukset samoin kuin muiden asianomaisten järjestöjen hyväksymät normit.

II. Suurimmat sallitut annosnormit

4. Vuoden 1960 säteilysuojussopimuksen 6, 7 ja 8 artikloissa tarkoitetut annosnormit on määrättävä ottaen asianmukaisesti huomioon Kansainvälisen säteilysuojuskomitean aika ajoin suosittelemat arvot. Näiden annosnormien perusteella on lisäksi määrättävä radioaktiivisten aineiden suurimmat sallitut pitoisuudet sellaisessa vedessä tai ilmassa, joka voi joutua kehoon.

5. On ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin yleisen ja henkilökohtaisen suojauksen järjestämiseksi sen varmistamiseksi, ettei ylitetä vuoden 1960 säteilysuojussopimuksen 6, 7 ja 8 artikloissa tarkoitettuja suurimpia sallittuja annosnormeja eikä 4 momentissa tarkoitettuja suurimpia sallittuja pitoisuuksia sellaisen ilman tai veden osalta, joka saattaa joutua kehoon.

III. Pätevä henkilö

6. Työnantajan on määrättävä pätevä henkilö hoitamaan yrityksen puolesta säteilysuojauksia koskevia asioita.

IV. Suojausmenetelmät

7. 1) Mikäli fysikaalisilla tai työn järjestelyä koskevilla yleisillä suojausmenetelmillä päästään tehokkaaseen suojaukseen, on niitä ensisijaisesti käytettävä.

2) Milloin yleiset suojausmenetelmät eivät riitä, on lisäksi käytettävä henkilökohtaisia suojarusteita ja tarpeen mukaan muita tarkoituksenmukaisia suojauskeinoja.

8. 1) Kaikki suojavälineet ja -laitteet on suunniteltava tai muutettava sellaisiksi, että ne vastaavat tarkoitustaan.

2) Asianmukaisin toimenpitein on huolehdittava siitä, että suojavälineet ja -laitteet säännöllisesti katsastetaan sen selville saamiseksi, ovatko ne hyvässä kunnossa, toimivatko ne tyydyttävästi, ovatko ne asianmukaisesti sijoitetut ja antavatko ne tarpeellisen suojan. Erityisesti on välineet ja laitteet katsastettava ennen niiden käyttöönottoa ja aina kun käyttötapaan, varusteisiin tai suojuksiin on tehty muutoksia.

3) Suojavälineissä ja -laitteissa havaitut viat on heti korjattava. Tarvittaessa on kone, johon ne kuuluvat, heti poistettava käytöstä siksi kunnes vika on korjattu.

4) Asianomaisen viranomaisen on määrättävä, että tarkoituksenmukaisella tavalla ja säännöllisin väliajoin suoritetaan suojarusteiden tärkeimpien osien ja erityisesti säteilyntarkkailulaitteiden tarkastus.

9. 1) Avoimia säteilynlähteitä on käsiteltävä ottamalla asianmukaisesti huomioon niiden myrkyllisyys.

2) Sellaisessa käsittelyssä noudatettavat menetelmät on valittava siten, että radioaktiivisten aineiden kehoon joutumisen samoin kuin radioaktiivisen saastumisen leviämisen vaara jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

10. On ennakolta suunniteltava toimenpiteet sitä varten, että

a) suljettuun radioaktiiviseen säteilyn lähteeseen tullut vuoto tai murtuma, joka saattaa aiheuttaa radioaktiivisen saastumisen vaaran, voidaan todeta mahdollisimman pian; ja

b) saadaa heti estetyksi radioaktiivisen saastumisen leviäminen ja ryhdytään tarvittaessa välittömässä yhteistoiminnassa kaikkien asianomaisten viranomaisten kanssa muihin asianmukaisiin varotoimenpiteisiin, niihin luettuina radioaktiivisuuden poistomenetelmät.

11. Säteilynlähteet, jotka saattavat aiheuttaa työntekijöiden joutumisen ionisoivan säteilyn alaiseksi, samoin kuin alueet, joilla tällaista voi tapahtua tai joilla työntekijät

saattavat joutua alttiiksi radioaktiiviselle saastumiselle, on, mikäli se katsotaan asianmukaiseksi, merkittävä helposti tunnettavilla varoitusmerkeillä.

12. Kaikki yrityksen käyttämät tai varastoimat suljetut tai avoimet radioaktiivisen säteilyn lähteet on asianmukaisesti luetteloitava.

13. 1) Asianomaisen viranomaisen on velvoitettava jokainen radioaktiivisia aineita käyttävä tai hallussaan pitävä työnantaja tai yritys toimittamaan viranomaisten antamien määräysten mukainen selostus näiden aineiden käytöstä.

2) Asianomaisen viranomaisen on määrättävä, millä tavoin tällaiset aineet on varastoitava, silloin kun niitä ei käytetä.

14. Radioaktiivista ainetta ei saa luovuttaa toiselle työnantajalle tai yritykselle tekemättä siitä asianomaisen viranomaisen määräysten mukaista ilmoitusta.

15. 1) Sen, jolla on syytä olettaa, että radioaktiivisen säteilyn lähde on kadonnut, joutunut väärään paikkaan, varastettu tai vahingoittunut, on heti ilmoitettava siitä 6 momentissa tarkoitettulle pätevälle henkilölle tai, jollei se ole mahdollista, muulle vastuunalaiselle henkilölle, jonka on mahdollisimman pian toimitettava siitä tieto tälle henkilölle.

2) Mikäli katoaminen, varkaus tai vahingoittuminen todetaan tapahtuneeksi, on siitä viipymättä ilmoitettava asianomaiselle viranomaiselle.

16. Niiden erityisten lääketieteellisten ongelmien vuoksi, jotka liittyvät synnytysikäisten naisten pitämiseen säteilyn alaisessa työssä, on ryhdyttävä kaikkiin varotoimenpiteisiin sen estämiseksi, etteivät he joutuisi voimakkaan säteilyvaaran alaisiksi.

V. Säteilyn tarkkailu

17. 1) Työntekijöitä ja työpaikkoja on asianmukaisesti tarkkailtava, jotta voitaisiin mitata työntekijäin alttiinaolo ionisoivalle säteilylle ja radioaktiivisille aineille ja siten selvittää, noudatetaanko määrättyjä raja-arvoja.

2) Kun on kysymys ulkoisesta säteilystä, on tarkkailua suoritettava filmien, annosmittareiden tai muiden sopivien välineiden avulla.

3) Kun on kysymys sisäisestä säteilystä ja on syytä otaksua säteilyn määrän lähenevän suurimpia sallittuja arvoja tai ylittäneen ne, tulee tarkkailuun sisältyä kokeita, joilla arvioidaan

- a) radioaktiivinen saastuminen;
- b) mikäli mahdollista, kehossa olevan radioaktiivisen aineen määrä.

4) Paitsi koko kehoon kohdistuvan säteilyn mittaamista on tarkkailulla voitava mitata siihen kehon osaan kohdistuva osa-säteilyn määrä, jossa säteily voi aiheuttaa suurinta vahinkoa.

18. Asianomaisen viranomaisen tulee, milloin se on asianmukaista, määrätä suoritettavaksi kokeita työpaikalta poistuvien henkilöiden käsien, kehon ja vaatteiden mahdollisen saastumisen selvillesaamiseksi.

19. Vuoden 1960 säteilysuojaussopimuksen ja tämän suosituksen mukaisesti tarkkailua suorittaville henkilöille on varattava asianmukaiset varusteet ja apuvälineet työnsä suorittamiseksi.

VI. Lääkärintarkastukset

20. Kaikki vuoden 1960 säteilysuojaussopimuksessa määrätyt lääkärintarkastukset on asianomaisen pätevyuden omaavan lääkärin suoritettava.

21. Vuoden 1960 säteilysuojaussopimuksen 13 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa on suoritettava kaikki tarpeelliset erityiset lääkärintarkastukset.

22. Edellisissä momenteissa tarkoitettujen lääkärintarkastusten tulee olla työntekijöille maksuttomat.

23. Tällaisia tarkastuksia suorittaville lääkäreille on varattava riittävät mahdollisuudet tutustua työntekijöiden työolosuhteisiin.

24. Jokaisesta työntekijästä, jolle suoritetaan tällainen lääkärintarkastus, on oltava asianomaisen viranomaisen antamien ohjeiden mukaisesti laadittu ja pidetty terveystkortti.

25. Terveystkorttien mallin tulee olla yhtenäinen koko maassa.

26. Mikäli se on käytännössä mahdollista, on kaikista säteilyannoksista, jotka 24 momentissa tarkoitettu työntekijä on työssään saanut, pidettävä täydellistä luetteloa, niin

että hänen työtehtävästään päätettäessä voidaan ottaa huomioon hänen saamiensa annosten kokonaismäärä.

27. Mikäli vuoden 1960 säteilysuojaussopimuksen 14 artiklassa tarkoitettusta lääkärinlausunnosta ilmenee, ettei ole suotavaa, että työntekijä edelleen joutuu säännöllisessä työssään alttiiksi ionisoivalle säteilylle, on ryhdyttävä kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin muun sopivan työn järjestämiseksi hänelle.

VII. Valvonta ja ilmoittaminen

28. Vuoden 1960 säteilysuojaussopimuksen 15 artiklassa tarkoitettuun valvontaelimeen tulee kuulua tai sen välittömästi käytettävissä olla riittävä määrä henkilöitä, jotka ovat täysin perehtyneet säteilyvaaroihin ja ovat päteviä antamaan säteilysuojauksia koskevia neuvoja.

29. 1) Valvontaelinten edustajilla tulee olla valtuudet ryhtyä toimenpiteisiin sellaisten koneistoissa, laitteissa tai työmenetelmissä havaittujen puutteellisuuksien poistamiseksi, joiden he voivat kohtuudella katsoa ionisoivan säteilyn tähden uhkaavan työntekijöiden terveyttä tai turvallisuutta.

2) Voidakseen ryhtyä tällaisiin toimenpiteisiin tulee valvontaelinten edustajilla, edellyttäen, että asiassa voidaan vedota kansallisessa lainsäädännössä määrättyyn oikeus- tai hallintoviranomaiseen, olla oikeus itse määrätä tai saada määrättyksi, että

a) laitteisiin tai koneistoihin määrääjän kuluessa tehdään sellaiset muutokset, joita työntekijöiden terveyttä tai turvallisuutta koskevien määräysten noudattaminen edellyttää;

b) että heti ryhdytään toimenpiteisiin, jotka ovat välttämättömiä työntekijöiden terveyttä tai turvallisuutta uhkaavan vaaran vuoksi.

30. 1) Jokaisen jäsenvaltion on ryhdyttävä toimenpiteisiin ionisoivan säteilyn lähteiden jakelun ja käytön valvomiseksi.

2) Näihin toimenpiteisiin tulee kuulua:

a) säteilynlähteen hankkimista koskevan ilmoituksen tekeminen asianomaiselle viranomaiselle tämän määräämällä tavalla;

b) ennen kuin ensimmäisen kerran aloitetaan työ, jossa työntekijät joutuvat alt-

tiiksi ionisoivalle säteilylle ja ennen kuin ionisoivaa säteilyä synnyttäviin tai siltä suojaaviin laitteisiin tai koneisiin tehdään olennaisia laajennuksia tai muutoksia, tietojen antaminen asianomaiselle viranomaiselle tämän määräämällä tavalla kysymyksessä olevien laitteiden tai koneiden laadusta samoin kuin toimenpiteistä, joihin on ryhdytty ionisoivalta säteilyltä suojaamiseksi.

31. Työnantajan on myös asianomaiselle viranomaiselle tämän määräämällä tavalla ilmoitettava sellaisen työn lopullisesta päät-

tymisestä, jossa työntekijät joutuvat alttiiksi ionisoivalle säteilylle.

VIII. Työnantajain ja työntekijäin yhteistyö

32. Sekä työnantajain että työntekijäin on kaikin tavoin pyrittävä mahdollisimman läheiseen yhteistyöhön niiden toimenpiteiden toteuttamiseksi, joiden tarkoituksena on suojaaminen ionisoivalta säteilyltä.

Suositus (N:o 113), joka koskee julkisten viranomaisten ja työmarkkinajärjestöjen välistä neuvonpitoa ja yhteistyötä elinkeinoaloittain ja kansallisella tasolla.

Kansainvälisen työjärjestön yleinen konferenssi,

aloitettuaan Kansainvälisen työtoimiston hallintoneuvoston kokoonkutsutun Genèvessä 1 päivänä kesäkuuta 1960 neljänneksen kymmenennenneksen istuntokautensa ja

päätettyään hyväksyä eräitä ehdotuksia, jotka koskevat julkisten viranomaisten ja työmarkkinajärjestöjen välistä neuvonpitoa ja yhteistyötä elinkeinoaloittain ja kansallisella tasolla, mikä asia on istuntokauden työjärjestyksen viidentenä kohtana, sekä päätettyään, että nämä ehdotukset laaditaan suosituksen muotoon,

hyväksyy tänä 20 päivänä kesäkuuta 1960 seuraavan suosituksen, jonka nimenä on „Yhteistyötä (elinkeinoaloittain ja kansallisella tasolla) koskeva suositus”, 1960:

1. 1) On ryhdyttävä kansallisten olosuhteiden mukaisiin toimenpiteisiin tehokkaan neuvonpidon ja yhteistyön edistämiseksi toisaalta julkisten viranomaisten ja työmarkkinajärjestöjen välillä toisaalta näiden järjestöjen kesken elinkeinoaloittain ja kansallisella tasolla jäljempänä 4 ja 5 momentissa mainittuja päämääriä silmällä pitäen tai, sen mukaan kun asianomaiset päättävät, muissa molempia osapuolia yhteisesti koskevissa asioissa.

2) Tällaisiin toimenpiteisiin on ryhdyttävä ilman minkäänlaista näihin järjestöihin kohdistuvaa tai niiden kesken tapahtuvaa syrjintää esimerkiksi jäsenten rodun, sukupuolen, uskonnon, poliittisten mielenpiteiden tai kansallisen alkuperän perusteella.

2. Tällainen neuvonpito ja yhteistyö eivät saa rajoittaa yhdistymisvapautta eikä työmarkkinajärjestöjen oikeuksia, niihin luetuna kollektiivinen neuvottelu-oikeus.

3. Maan tavan tai käytännön mukaisesti on tällaista neuvonpitoa ja yhteistyötä järjestettävä tai edistettävä:

- a) työnantajain ja työntekijäin järjestöjen vapaaehtoisin toimenpitein;
- b) julkisten viranomaisten aloitteesta;
- c) lainsäädännöllä; tai
- d) käyttämällä samanaikaisesti useampia näistä menettelytavoista.

4. Tällaisen yhteistyön tarkoituksena tulee ensi sijassa olla keskinäisen ymmärtämyksen ja hyvien suhteiden edistäminen toisaalta julkisten viranomaisten ja työmarkkinajärjestöjen välillä toisaalta näiden järjestöjen kesken silmällä pitäen koko talouselämän tai sen yksityisten alojen kehittämistä, työolojen parantamista ja elintason kohottamista.

5. Yhteistyöllä on erityisesti pyrittävä:

a) yhteisesti tutkimaan sekä työnantajain että työntekijäin järjestöjä koskevia asioita sitä silmällä pitäen, että niin laajassa mitassa kuin mahdollista päästäisiin sovintoratkaisuihin; ja

b) saamaan varmuus siitä, että julkiset viranomaiset sopivaksi katsotulla tavalla pyytävät työmarkkinajärjestöiltä niiden käsitä, neuvoja ja apua esimerkiksi:

I) valmisteltaessa ja täytäntöönpannassa järjestöjen etuja koskevaa lainsäädäntöä;

II) perustettaessa ja pidettäessä toiminnassa sellaisia kansallisia laitoksia, joiden tehtävänä esimerkiksi on huolehtia työllisyyden järjestelystä, ammattikoulutuksesta ja uudelleen koulutuksesta, työntekijäin suojelusta, työterveydestä ja -turvallisuudesta, tuottavuudesta, sosiaaliturvasta ja sosiaalihuollosta; sekä

III) laadittaessa ja täytäntöönpannassa taloudellista ja sosiaalista kehittämistä koskevia suunnitelmia.